

دانشگاه صنعتی اصفهان
دانشکده برق و کامپیوتر

چندپخشی در شبکه‌های WDM تمام نوری با سوئیچ‌های مجهز به مبدل طول موج محدود

پایان‌نامه کارشناسی ارشد مخابرات
سید عباس میر محمدی

استاد راهنما
مهندس مسعود عمومی

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه (رساله) متعلق به **دانشگاه صنعتی اصفهان** است.

این پایان نامه با حمایت **مرکز تحقیقات مخابرات ایران** (قرارداد شماره ۵۰۰/۲۹۰۷/ت مورخ ۸۳/۳/۲۴) به اتمام رسیده است

هفت	فهرست مطالب
۱	چکیده
۲	فصل اول : مقدمه
۲	۱-۱ مقدمه
۴	۲-۱ همتافت گری تقسیم طول موج
۵	۳-۱ چندپخشی در شبکه‌های نوری
۷	۴-۱ روند ارائه‌ی مطالب
۹	فصل دوم : مسیریابی چندپخشی در شبکه‌های نوری
۹	۱-۲ مقدمه
۱۰	۲-۲ شبکه‌های مسیریابی طول موج
۱۰	۱-۲-۲ شبکه‌های دارای قابلیت تبدیل طول موج
۱۰	۲-۲-۲ شبکه‌های چندپرشی و تک‌پرشی
۱۱	۳-۲ الگوریتم‌های مسیریابی طول موج
۱۱	۱-۳-۲ طبقه‌بندی الگوریتم‌های RWA
۱۳	۲-۳-۲ الگوریتم‌های RWA
۱۴	۴-۲ الگوریتم‌های یافتن کوتاه‌ترین مسیر
۱۴	۱-۴-۲ الگوریتم Dijkstra
۱۶	۲-۴-۲ الگوریتم Breadth-First
۱۶	۵-۲ مسیریابی چندپخشی در شبکه‌های نوری
۱۸	۶-۲ تولید درخت چندپخشی
۱۸	۱-۶-۲ تولید درخت در شبکه‌های FSC
۱۸	۲-۶-۲ تولید درخت در شبکه‌های SSC
۱۹	۷-۲ روش‌های تولید درخت بر مبنای منبع
۱۹	۱-۷-۲ مسیریابی مجدد به سمت منبع
۲۰	۲-۷-۲ مسیریابی مجدد به سمت هر یک از اعضا
۲۰	۳-۷-۲ اول اعضا
۲۲	۸-۲ تولید درخت بر مبنای Steiner
۲۲	۱-۸-۲ فقط اعضا
۲۳	۹-۲ مسیریابی چندپخشی در شبکه‌های بدون تقسیم‌کننده
۲۵	فصل سوم : سوئیچ‌های قادر به شرکت در نشست‌های چندپخشی
۲۵	۱-۳ مقدمه
۲۶	۲-۳ چندپخشی مسدودنشده‌ی در شبکه‌های WDM
۲۶	۱-۲-۳ مدل‌های چندپخشی در سوئیچ‌های WDM
۲۹	۲-۲-۳ ظرفیت چندپخشی تحت مدل‌های متفاوت
۲۹	۳-۲-۳ هزینه‌ی شبکه یا سوئیچ تحت مدل‌های مختلف

۳۰ ۴-۲-۳ مقایسه مدل‌های مختلف
۳۲ ۳-۳ ظرفیت اتصالات چندبخشی در سوئیچ‌های WDM با قابلیت تبدیل طول موج با مرتبه‌ی محدود
۳۴ ۱-۳-۳ ظرفیت اتصالات چندبخشی در یک سوئیچ WDM با k طول موج و قابلیت تبدیل طول موج محدود از مرتبه‌ی $d=2$
۳۷ ۲-۳-۳ محاسبه ظرفیت چندبخشی در یک سوئیچ $N \times N$ با k طول موج در حالت $d=2$
۳۸ ۳-۳-۳ ظرفیت اتصالات چندبخشی در یک سوئیچ WDM با k طول موج و قابلیت تبدیل طول موج محدود از مرتبه‌ی $d=3$
۴۰ ۴-۳ احتمال مسدود شدن درخواست چندبخشی در یک سوئیچ نوری
۴۴ ۵-۳ نتیجه‌گیری
۴۵ فصل چهارم : چندبخشی در شبکه‌های نوری تک‌پرسی بدون مبدل طول موج و شبکه‌های چندپرسی
۴۵ ۱-۴ مقدمه
۴۶ ۲-۴ چندبخشی در شبکه‌های نوری چندپرسی یا دارای مبدل طول موج
۴۶ ۱-۲-۴ چندبخشی در شبکه‌های IP روی WDM
۴۸ ۲-۲-۴ استفاده از WADM
۵۰ ۳-۲-۴ مسیریابی و تخصیص طول موج بهینه در شبکه‌های چندپرسی
۵۳ ۳-۴ چندبخشی در شبکه‌های تک‌پرسی یا شبکه‌های تمام نوری
۵۴ ۱-۳-۴ تخصیص طول موج در شبکه‌های SSC
۵۵ ۲-۳-۴ تعداد طول موج مورد نیاز برای اتصالات چندبخشی در یک شبکه‌ی تمام نوری
۵۶ ۳-۳-۴ تخصیص طول موج پویا برای حداکثر کردن ظرفیت شبکه
۶۰ ۴-۴ نتیجه‌گیری
۶۲ فصل پنجم : چندبخشی در شبکه‌های تمام نوری با قابلیت تبدیل طول موج محدود
۶۲ ۱-۵ مقدمه
۶۳ ۲-۵ مبدل‌های طول موج تمام نوری
۶۳ ۳-۵ استفاده از مبدل طول موج تمام نوری در برقراری نشست‌های یک‌به‌یک
۶۴ ۴-۵ چندبخشی در شبکه‌های تمام نوری با قابلیت تبدیل طول موج محدود
۶۴ ۵-۵ روش به کار رفته در شبیه‌سازی
۶۵ ۱-۵-۵ الگوریتم اول اعضاء
۶۷ ۲-۵-۵ مراحل شبیه‌سازی
۶۷ ۶-۵ نتایج شبیه‌سازی
۶۸ ۱-۶-۵ روش مسیریابی مجدد به سمت منبع
۷۱ ۲-۶-۵ روش اول اعضاء
۷۳ ۷-۵ نتیجه‌گیری
۷۷ فصل ششم : نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۷۷ ۱-۶ نتیجه‌گیری
۷۸ ۲-۶ پیشنهادات
۷۹ اختصارات
۸۱ مراجع

چکیده

همتافت‌گری تقسیم طول‌موج یا WDM به معنای ارسال همزمان چندین طول‌موج نوری مختلف و نزدیک به هم که هر یک مستقلاً توسط سیگنال‌های متفاوت مدوله شده‌اند، بر روی یک رشته‌ی فیبرنوری می‌باشد. با استفاده از این تکنیک پهنای باند در دسترس تا 320Gbps نیز می‌رسد. درخواست‌هایی که پاسخ به آنها نیازمند برقراری نشست چندپخش‌ی است، مانند کنفرانس ویدیویی، معمولاً به پهنای باند بالایی احتیاج دارند. مناسب‌ترین انتخاب برای پاسخ به این گونه درخواست‌ها، شبکه‌های نوری و استفاده از تکنیک WDM می‌باشد. یکی از موارد مهم برقراری ارتباط در شبکه‌های WDM داشتن شبکه‌ی تمام‌نوری و عدم لزوم تبدیل سیگنال نوری به سیگنال الکتریکی در گره‌های میانی یک مسیر است. در فرستادن داده از گره‌ی مبدأ به گره‌ی مقصد از راه یک مسیرنوری که شامل چندین گره‌ی میانی است، اگر روی دو لینک مجاور طول‌موج یکسان موجود نباشد اتصال مسدود می‌شود. برای مواجه نشدن با این مشکل می‌توان در گره‌های مسیریاب از مبدل‌های طول‌موج استفاده کرد. در صورت استفاده از مبدل‌های طول‌موج کامل، که در آنها پرتو نور ورودی ابتدا به سیگنال الکتریکی تبدیل و سپس با طول‌موج نوری دلخواه روی خروجی موردنظر قرار می‌گیرد، تا حد بسیار زیادی احتمال مسدودشدن کاهش می‌یابد ولی در عوض مزایای داشتن یک ارتباط تمام‌نوری ازدست می‌رود. به‌جای آن می‌توان از مبدل‌های طول‌موج تمام‌نوری استفاده کرد که قادر به تبدیل طول‌موج ورودی به تعداد محدودی از طول‌موج‌های موجود در شبکه می‌باشند. در این پایان‌نامه ضمن بررسی کارهای انجام‌شده‌ی قبلی در مورد چندپخش‌ی در شبکه‌های WDM و بیان بعضی نتایج به‌دست آمده از آن‌ها و نیز معرفی الگوریتم‌های رایج برای مسیریابی چندپخش‌ی در شبکه‌های نوری، با استناد به نتایج شبیه‌سازی کامپیوتری، تأثیر استفاده از مبدل‌های طول‌موج تمام‌نوری در برقراری نشست‌های چندپخش‌ی، مورد ارزیابی قرار گرفته و کارآیی دو روش مسیریابی چندپخش‌ی در شبکه‌ای که سوئیچ‌های آن دارای این نوع مبدل‌ها هستند باهم مقایسه می‌شود. همچنین خواهیم دید که کارآیی این شبکه‌ها از کارآیی شبکه‌های دارای مبدل‌های طول‌موج کامل چندان کمتر نیست.

فصل اول

مقدمه

۱-۱ مقدمه

با این که صنعت کامپیوتر از دیگر صنایع (از جمله صنایع اتومبیل و حمل و نقل هوایی) نسبتاً جوان تر است، اما در مدت بسیار کوتاه به پیشرفت‌های چشمگیری دست یافته است. در ابتدای کار، سیستم‌های کامپیوتری بسیار متمرکز بودند و معمولاً در یک اتاق جا می‌گرفتند و افراد برای انجام کارهای خود باید به این اتاق مراجعه می‌کردند.

پیوند دو علم مخابرات و کامپیوتر، هر دو صنعت را، دچار تحولات عظیم کرد. مدل کامپیوتر بزرگی که تمام کارهای محاسباتی یک سازمان را انجام می‌داد اکنون جای خود را به تعداد زیادی کامپیوتر کوچک متصل به هم یا همان شبکه‌های کامپیوتری^۱ داده است [۱].

در شبکه‌های کامپیوتری نسل اول در لایه‌ی فیزیکی از کابل‌های مسی برای اتصال کامپیوترها به هم استفاده می‌شد و انتقال و سوئیچینگ داده هر دو در حوزه‌ی الکترونیک انجام می‌گرفت [۲]. ولی مشکلات ذاتی سیم‌های مسی که در ادامه به‌طور گذرا به آنها اشاره می‌کنیم، محققان را به فکر یافتن یک واسطه‌ی انتقال دیگر انداخت [۳]. بعضی از این مشکلات عبارتند از:

۱- پهنای باند محدود به دلیل خواص فیزیکی

¹ computer network

۲- آسیب پذیری و حساسیت در برابر تداخل میدان‌های الکتریکی و رادیویی و نیز وجود هم‌شنوایی^۱ که کیفیت داده‌های انتقالی را پایین می‌آورد

۳- امنیت کم

با توجه به افزایش درخواست‌هایی که شبکه‌های کامپیوتری برای پاسخ دادن به آن‌ها به پهنای باند بالایی نیاز دارند، مانند درخواست داده‌های چندرسانه‌ای^۲، و نیز مزایای مهمی که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌کنیم، فیبرهای نوری بهترین گزینه برای جایگزینی کابل‌های مسی در شبکه‌های کامپیوتری نسل دوم می‌باشند [۲]. به طور گذرا و خلاصه بعضی مزایای فیبرهای نوری عبارت‌اند از [۳ و ۴]:

۱ - پهنای باند بسیار بالا در حدود $25THz$

۲ - تضعیف کم در حدود $0.2dB/km$. با وجود این تضعیف بسیار کم، می‌توان سیگنال‌های نوری را بدون نیاز به تقویت کننده^۳ یا تکرار کننده^۴ تا ده‌ها کیلومتر منتقل نمود.

۳ - ایمنی در برابر میدان‌های الکترومغناطیسی: چون فیبر نوری از ماده‌ی عایق ساخته می‌شود، انتقال سیگنال در آن، نه امواج الکترومغناطیس تشعشع می‌کند و نه تحت تأثیر تداخل‌های الکترومغناطیس یا EMI^۵ قرار می‌گیرد.

۴ - امنیت در انتقال داده: یکی از نیازهای یک شبکه‌ی مخابراتی، محیط انتقال امن و مصون از دسترسی‌های غیر مجاز می‌باشد. فیبرهای نوری از این جهت بسیار مطمئن بوده و به دلیل ساختار فیزیکی، دسترسی غیر مجاز به آن‌ها به آسانی توسط واحد امنیت شبکه قابل ردیابی است. از دیگر مزایای فیبر نوری می‌توان به اعوجاج کم، توان کم مورد نیاز در فرستنده، فضای مورد نیاز بسیار کم و هزینه‌ی پایین اشاره کرد.

در شکل (۱-۱) نمودار تضعیف یک فیبر نوری استاندارد بر حسب طول موج سیگنال عبوری نمایش داده شده است [۵]. پهنای باند یک رشته فیبر نوری حول طول موج‌های $1.3\mu m$ و $1.55\mu m$ (محدوده‌های دارای کمترین تضعیف) حدود $25THz$ می‌باشد [۶]. در اولین سیستم‌های مخابراتی که از فیبرهای نوری به عنوان واسط انتقال استفاده می‌کردند، در هر رشته فیبر یک سیگنال حاوی داده در یک جهت انتقال، انتشار می‌یافت. در این بین موفق‌ترین و پر استفاده‌ترین تکنولوژی در دهه‌ی ۱۹۹۰ میلادی، استاندارد SONET/SDH^۶ بوده است [۷] که در آن از روش‌های هم‌تافت‌گری تقسیم زمان یا TDM^۷ و در هم‌نهی

¹ Crosstalk

² Multimedia

³ Amplifier

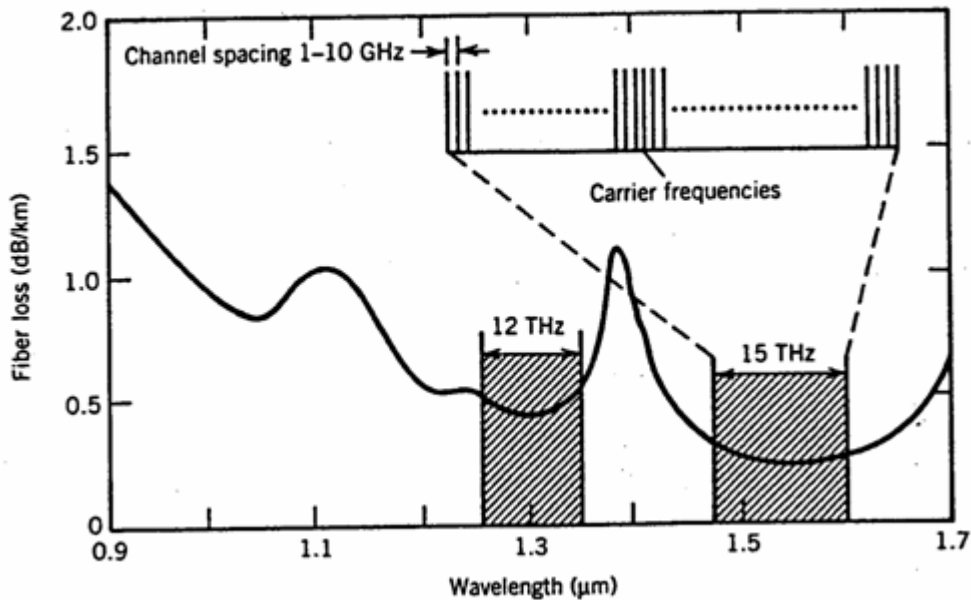
⁴ Repeater

⁵ Electro Magnetic Interference

⁶ Synchronous Optical Network/ Synchronous Digital Hierarchy

⁷ Time Division Multiplexing

بایت^۱ استفاده می‌شود. بر طبق این استاندارد می‌توان داده‌ها را با نرخ‌های پلکانی از 51.84Mbps در-OC تا 10Gbps در OC-192 منتقل کرد. البته این نرخ انتقال با استفاده از OC-768 تا 40Gbps نیز قابل افزایش است [۸].

شکل (۱-۱) نمودار تضعیف یک فیبر نوری استاندارد بر حسب طول موج سیگنال عبوری [۵]

بنابراین با استفاده از یک کانال انتقال سریع به دلیل محدودیت سرعت پردازش در تجهیزات الکترونیکی حداکثر 40Gbps یعنی بخش کوچکی از پهنای باند بسیار بالای فیبر نوری قابل استفاده است که مسلماً استفاده‌ی مطلوبی از آن نمی‌شود. با به کار بردن این روش‌ها، اگر در یک شبکه‌ی مخابراتی به پهنای باند بالاتری نیاز داشته باشیم باید بر تعداد فیبرهای نوری نصب شده بیافزاییم که راه حل مناسبی به نظر نمی‌رسد. بهترین راه برای دستیابی به پهنای باند بالاتر، فرستادن چند سیگنال نوری متفاوت به طور همزمان روی یک رشته فیبر نوری با استفاده از تکنیک هم‌تافت‌گری تقسیم طول موج یا WDM^۳ است که در ادامه به آن اشاره می‌کنیم.

۲-۱ هم‌تافت‌گری تقسیم طول موج

پیشرفت بزرگ به دست آمده در استفاده از پهنای باند بسیار بالای فیبر نوری حاصل دو تکنولوژی

می‌باشد:

^۱ Byte Interleaving

^۲ Optical Carrier

^۳ Wavelength Division Multiplexing

۱- همتافت‌گری تقسیم طول‌موج یا WDM: این تکنیک به معنای ارسال همزمان چندین طول‌موج نوری مختلف و نزدیک به هم که هر یک مستقلاً توسط سیگنال‌های متفاوت مدوله شده‌اند، بر روی یک رشته‌ی فیبر نوری می‌باشد [۹]. هر کدام از این طول‌موج‌ها معادل یک کانال انتقال مستقل بوده و می‌توان با به کار بردن روش‌هایی مانند همتافت‌گری تقسیم زمان و ارسال حداکثر نرخ بیت قابل پردازش توسط تجهیزات الکترونیکی روی هر طول‌موج، از پهنای باند هر کانال بیشترین استفاده را نمود.

امروزه سیستم‌های WDM دارای ۱۶ طول‌موج در OC-48 و ۳۲ طول‌موج در OC-192 که پهنای باند آنها به ترتیب 40Gbps و 320Gbps می‌باشد در دسترس هستند. در WDM فشرده یا DWDM^۱ با کاهش فاصله بین کانال‌های طول‌موج تا حداکثر 3nm و در نتیجه افزایش تعداد آنها، پهنای باند قابل استفاده بسیار افزایش می‌یابد.

۲- تقویت‌کننده‌های تمام‌نوری مانند EDFA^۲: در این تقویت‌کننده‌ها، همه‌ی طول‌موج‌های داخل یک فیبر در محدوده‌ی نسبتاً وسیعی به طور هم‌زمان، مستقیماً در حوزه‌ی نور و بدون تبدیل شدن به سیگنال‌های الکتریکی تقویت می‌شوند [۶].

۱-۳ چندپخشی در شبکه‌های نوری

مدل‌های برقراری ارتباط در شبکه‌های مخابراتی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: ارتباط نقطه به نقطه یا تک‌پخشی^۳ که در آن گره‌ی مبدأ، داده‌ها را به یک گره به‌عنوان مقصد می‌فرستد. در مدل دوم یا پخش داده^۴، داده‌ها از گره‌ی مبدأ به همه‌ی گره‌های موجود در شبکه ارسال می‌شوند. چندپخشی^۵ بین این دو قرار می‌گیرد و در آن یک گره‌ی مبدأ داریم و زیر مجموعه‌ای از سایر گره‌های موجود در شبکه مجموعه‌ی مقصدها را تشکیل می‌دهند.

کاربرد چندپخشی را می‌توان در بسیاری از ارتباط‌های قابل برقراردن در شبکه مشاهده کرد [۱۳ و ۹]. مثل دریافت داده‌های چندرسانه‌ای توسط چندین کاربر از یک منبع مشترک، یا برگزاری دورسخنی^۶ یا کنفرانس ویدیویی^۷ که در آن تعدادی از کاربرها یک گروه چندپخشی تشکیل می‌دهند و داده‌های مربوط به صوت و تصویر هر یک از شرکت‌کنندگان در کنفرانس باید به‌طور هم‌زمان به دیگر اعضا برسد و

¹ Dense Wavelength Division Multiplexing

² Erbium-Doped Fiber Amplifier

³ Unicast

⁴ Broadcast

⁵ Multicast

⁶ Tele-conference

⁷ Video-conference

همچنین بروز شدن چندین کپی از یک فایل که هر یک در مکان‌های متفاوتی قرار دارند و چندین و چند کاربرد دیگر که از بیان آنها صرف نظر می‌کنیم.

چندپخشی در شبکه‌های الکترونیکی در مقالات مختلف مثلاً [۱۰ و ۱۱ و ۱۲] بطور وسیع مورد ارزیابی قرار گرفته است. در شبکه‌های نوری WDM نیز کارهای زیادی در مورد برقراری اتصالات چندپخشی انجام شده است. چندپخشی در شبکه‌های نوری از چند جهت دارای اهمیت است که در ادامه به آنها اشاره می‌کنیم. یکی این که استفاده از قابلیت تقسیم‌کنندگی در سوئیچ‌های نوری بسیار ساده‌تر از کپی کردن داده در حوزه الکترونیک است [۱۳]. همچنین سوئیچ‌های مورد استفاده در شبکه‌های الکترونیک می‌توانند یک پیام را به طور هم‌زمان به چندین مقصد مختلف بفرستند ولی در یک زمان مشخص فقط قادر به دریافت اطلاعات از یک منبع می‌باشند. در مواردی که خواهان برقراری هم‌زمان چند نشست چندپخشی که مقصدهای آنها با هم همپوشانی دارند هستیم برای جلوگیری از تداخل یا برخورد^۱ داده‌های منابع مختلف به الگوریتم‌های زمان‌بندی^۲ بسیار پیچیده‌ای نیاز داریم. ولی واضح است که یک سوئیچ WDM به راحتی می‌تواند هم به عنوان منبع و هم به عنوان مقصد، به تعداد طول‌موج‌های موجود در هر رشته فیبر، به طور هم‌زمان در چندین نشست چندپخشی شرکت کند.

از دیگر مواردی که اهمیت چندپخشی در شبکه‌های نوری را مشخص می‌کند یک سوئیچ نوری است که در یک شبکه‌ی تمام‌نوری به عنوان جمع‌کننده‌ی ترافیک چندین کاربر در مرز دو حوزه نور و الکترونیک عمل می‌کند. اگر یک طول‌موج برای انتقال داده‌های چند کاربر کافی باشد می‌توان همه‌ی آنها را با استفاده از هم‌تافت‌گری تقسیم زمان یا فرکانس روی یک طول‌موج قرار داد. البته واضح است که هر قسمت از این ترافیک باید به گره‌ی متفاوتی تحویل داده شود. حال فرض کنید به جای برقراری چند اتصال نقطه به نقطه، یک نشست چندپخشی که همه‌ی مقصدهای مربوط به کاربرهای مختلف را پوشش می‌دهد تشکیل داده و ترافیک مجموع را به همه‌ی مقصدها بفرستیم. هر گره می‌تواند داده‌های مربوط به خودش را به آسانی دریافت و از بقیه ترافیک دریافتی صرف نظر کند. روشن است که با این کار مقداری اتلاف پهنای باند داریم که با برقراری چند اتصال تک پخشی معمولاً با اتلاف بیشتری مواجه می‌شویم [۱۴].

موضوع اصلی در طراحی سوئیچ‌های نوری WDM داشتن حداکثر ظرفیت شرکت در اتصالات و در عین حال حداقل هزینه و پیچیدگی سخت‌افزاری می‌باشد. بر این اساس باید طراحی سوئیچ به گونه‌ای باشد که برای انتقال داده‌ی ورودی به خروجی مورد نظر به تبدیلات پرهزینه‌ی سیگنال‌های نوری به سیگنال‌های

¹ Conflict

² Scheduling Algorithms

الکتريکی احتياج نباشد [۱۵]. بنابراین يا بايد طول موج‌های مورد استفاده در پورت‌های ورودی و خروجی یکسان باشند و يا از مبدل‌های طول موج^۱ تمام نوری که سیگنال روی طول موج ورودی را به طور کامل در حوزه‌ی نور روی یک طول موج دیگر قرار می‌دهند، استفاده کرد.

موارد مهمی که در برقرار کردن نشست‌های چندپخشی در شبکه‌های نوری WDM بايد در نظر گرفت عبارتند از:

۱- شبکه، تمام نوری است يا نه؛ به عبارت دیگر در طول مسیرهای بین منبع و گره‌های مقصد، تبدیلات O/E/O^۲ داریم يا نداریم. این تبدیلات در طول مسیر در گره‌هایی اتفاق می‌افتد که در آن‌ها به دلیل مشغول بودن طول موج ورودی در پورت خروجی مطلوب، نمی‌توان طول موج ورودی را مستقیماً به خروجی موردنظر فرستاد و بايد داده‌های روی آن‌را در پورت خروجی روی یک طول موج دیگر قرار داد.

۲- چه میزان از سوئیچ‌های موجود در شبکه توانایی شرکت در نشست‌های چندپخشی (یعنی توانایی فرستادن داده‌های یک پورت ورودی به بیش از یک خروجی) را دارند. با در نظر گرفتن این دو مورد، حالات متفاوتی برای یک شبکه پیش می‌آید که در مقالات متعدد مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در این پایان‌نامه، ضمن بررسی کارهای انجام شده‌ی قبلی در مورد چندپخشی در شبکه‌های WDM و بیان بعضی نتایج به دست آمده از آن‌ها، با استناد به نتایج شبیه‌سازی کامپیوتری، تأثیر استفاده از مبدل‌های طول موج تمام‌نوری را در برقراری نشست‌های چندپخشی، مورد ارزیابی قرار می‌دهیم.

۱-۴ روند ارائه‌ی مطالب

در فصل دوم به معرفی شبکه‌های WDM که در آن‌ها مسیریابی بر مبنای طول موج انجام می‌شود می‌پردازیم. برای برقراری یک اتصال نقطه به نقطه در این شبکه‌ها بايد بهترین مسیر و مناسب‌ترین طول موج انتخاب شود. در ادامه به بیان روش‌های انتخاب مسیر و طول موج مناسب برای یک اتصال نقطه به نقطه پرداخته سپس روش‌های مسیریابی برای برقراری یک نشست چندپخشی که هدف آن‌ها پوشش دادن همه‌ی مقصدها می‌باشد را توضیح می‌دهیم.

در فصل سوم به بررسی سوئیچ‌های نوری که توانایی شرکت در نشست‌های چندپخشی را دارند پرداخته، موضوعات مرتبط با آن‌ها را بیان می‌کنیم. در پایان این فصل به عنوان یک معیار مهم نشان‌دهنده‌ی کارآیی سوئیچ‌ها، احتمال مسدود شدن یک درخواست ورودی را در شرایط متفاوت از نظر میزان قابلیت تبدیل طول موج ورودی بدست آورده و با هم مقایسه می‌کنیم.

^۱ Wavelength Converter

^۲ Optical to Electrical to Optical

در فصل چهارم با دسته بندی شبکه‌های WDM به دو گروه کلی شبکه‌های تک‌پرشی^۱ یا تمام‌نوری و شبکه‌های چندپرشی^۲، خلاصه‌ای از موارد بررسی شده در مورد آنها در مقاله‌های مختلف را مطالعه و ارزیابی می‌کنیم.

در فصل پنجم با بیان مزایای برقراری ارتباطها در شبکه‌های نوری به صورت تمام‌نوری به معرفی یک شبکه WDM تمام نوری که سوئیچ‌های آن مبدل طول‌موج محدود دارند پرداخته، با استناد به نتایج شبیه‌سازی، به مقایسه‌ی قابلیت‌های شبکه در حالات متفاوت بدون مبدل طول‌موج، دارای مبدل طول‌موج محدود و شبکه با سوئیچ‌های مجهز به مبدل طول‌موج کامل می‌پردازیم.

در فصل ششم نیز، مهم‌ترین نتایج به‌دست آمده از این پایان‌نامه و نیز چند پیشنهاد برای ادامه‌ی کار بیان شده‌است.

¹ Single-hop

² Multi-hop

فصل دوم

مسیریابی چندپخشی در شبکه‌های نوری

۱-۲ مقدمه

مهم‌ترین موضوع در برقراری ارتباط بین دو گره در شبکه‌های نوری WDM، نحوه‌ی مسیریابی و تخصیص طول‌موج برای پاسخ به یک درخواست ورودی می‌باشد.

در این فصل به معرفی شبکه‌های مسیریابی طول‌موج^۱ که یکی از رایج‌ترین انواع شبکه‌های نوری WDM می‌باشند پرداخته، قابلیت‌های متفاوتی را که سوئیچ‌های موجود در این شبکه‌ها می‌توانند داشته باشند بیان می‌کنیم. در ادامه الگوریتم‌های مختلف مورد استفاده در مسیریابی و تخصیص طول‌موج به یک درخواست اتصال را معرفی کرده و خواهیم دید که در بیشتر روش‌ها، این امر در دو مرحله انجام می‌گیرد. الگوریتم‌های یافتن کوتاه‌ترین و مناسب‌ترین مسیر بین دو گره‌ی متفاوت شبکه، موضوع مهمی است که در قسمت بعدی به ذکر آن می‌پردازیم.

پس از بیان روش‌های متفاوتی که می‌توان از آن‌ها برای یافتن مسیر و طول‌موج مناسب برای پاسخ به یک اتصال تک‌پخشی استفاده کرد، مفهوم درخت نور^۲ را که مهم‌ترین موضوع در مسیریابی برای اتصالات چندپخشی است، معرفی می‌کنیم. در بخش‌های بعدی، روش‌های متفاوت یافتن درخت نور مناسب را- برای پاسخ به یک درخواست چندپخشی، در شبکه‌هایی که دارای قابلیت‌های متفاوت می‌باشند- بررسی می‌کنیم.

^۱ Wavelength Routed Networks

^۲ Light Tree

۲-۲ شبکه‌های مسیریابی طول موج

یک شبکه‌ی مسیریابی طول موج شامل چندین گره مسیریابی یا WXC^۱ است که در یک توپولوژی دلخواه توسط فیبرهای نوری به هم متصل می‌شوند. هر گره شامل تعدادی گیرنده و فرستنده می‌باشد که ممکن است تنظیم شده‌ی ثابت یا قابل تنظیم باشند.

در شبکه‌ی مسیریابی طول موج، پیام از یک گره به گره‌ی دیگر توسط یک مسیر طول موج پیوسته به نام مسیر نوری^۲ فرستاده می‌شود. در این مسیر هیچگونه تبدیلات O/E/O^۳ و یا بافر کردن داده انجام نمی‌شود. گره‌های ابتدایی/انتهاپی توسط فرستنده/گیرنده‌هایی که روی طول موج‌های مورد استفاده در مسیر نوری تنظیم شده‌اند به داده‌ها دسترسی دارند. در واقع مسیرنوری یک ارتباط کاملاً نوری بین دو گره‌ی شبکه است که با تخصیص یک طول موج یکسان در تمام مسیر، مشخص می‌شود. این شرط را که باید در تمام لینک‌های موجود در مسیر نوری طول موج یکسانی مورد استفاده قرار گیرد، محدودیت پیوستگی طول موج^۴ می‌نامند. دو مسیرنوری اگر دارای هیچ لینک مشترکی نباشند می‌توانند طول موج یکسانی را مورد استفاده قرار دهند. این امر، استفاده مجدد طول موج^۵ نام دارد.

۲-۲-۱ شبکه‌های دارای قابلیت تبدیل طول موج^۶

از آنجا که که محدودیت پیوستگی طول موج باعث از دست رفتن پهنای باند قابل استفاده‌ی هر کانال می‌شود، برای غلبه بر این مشکل در گره‌های مسیریاب از مبدل‌های طول موج استفاده می‌گردد. مبدلی که توانایی تبدیلی طول موج ورودی به d طول موج در خروجی را داشته باشد، مبدل طول موج با مرتبه‌ی تبدیلی محدود از مرتبه‌ی d نامیده می‌شود. از این به بعد برای سادگی، این نوع مبدل طول موج را مبدل طول موج محدود می‌نامیم. در سمت مقابل، مبدل کامل^۷ قادر به تبدیلی طول موج ورودی به همه‌ی طول موج‌های موجود در شبکه می‌باشد. شبکه‌ای که بعضی از گره‌های آن دارای مبدل طول موج باشند شبکه‌ی دارای قابلیت تبدیلی طول موج نامیده می‌شود [۹]. بهترین بازدهی شبکه زمانی است که همه‌ی گره‌های آن قابلیت تبدیلی طول موج کامل داشته باشند. البته پیاده سازی چنین شبکه‌ای از نظر اقتصادی منطقی نیست.

۲-۲-۲ شبکه‌های چندپرسی و تکپرسی

در بعضی از شبکه‌ها، پیام از مبدأ به سمت مقصد بدون نیاز به هیچگونه تبدیلات O/E/O منتقل می‌شود.

^۱ Wavelength Cross Connect

^۲ Light Path

^۳ Optical to Electrical to Optical

^۴ Wavelength Continuity Constraint

^۵ Wavelength Reuse

^۶ Wavelength Convertible Network

^۷ Full Wavelength Converter

یک چنین ارتباطی را ارتباط تک پرشی می گویند. در این شبکه‌ها، اتصال بین دو نقطه یا فقط با یک طول موج برقرار می شود یا از مبدل های طول موج تمام نوری در طول مسیر استفاده می شود. در شبکه های چند پرشی ، پیام در طول مسیر به یک یا چند گره ی میانی وارد می شود و در این گره ها سیگنال نوری به سیگنال الکتریکی تبدیل شده و سپس توسط فرستنده روی یک طول موج نوری دیگر فرستاده می شود [۱۶].

۲-۳ الگوریتم های مسیریابی طول موج

در این بخش به معرفی الگوریتم های مختلف مسیریابی می پردازیم. هدف یک الگوریتم مسیریابی، انتخاب یک مسیر نوری و همچنین انتخاب طول موج مناسب روی آن برای برقراری اتصال مورد نظر می باشد. این الگوریتم ها را الگوریتم های مسیریابی و تخصیص طول موج یا RWA^۱ می گویند.

۲-۳-۱ طبقه بندی الگوریتم های RWA

در شبکه های مسیریابی طول موج، یک اتصال توسط مسیریابی ایجاد می شود. هر مسیر نوری توسط مسیر فیزیکی و طول موج مورد استفاده در آن مشخص می گردد. بنابراین الگوریتم های RWA، شامل دو قسمت می باشند:

- ۱- انتخاب مسیر، که معیار این انتخاب معمولاً کوتاهتر بودن مسیر است.
- ۲- انتخاب طول موج، که بر مبنای بعضی معیارها مثلاً میزان استفاده از طول موج در کل شبکه انجام می گیرد.

این دو مرحله می توانند به صورت جداگانه و یا با هم اجرا شوند. در حالت جداگانه معمولاً ابتدا مسیر انتخاب شده و سپس طول موج مورد استفاده تعیین می شود ولی بعضی الگوریتم ها هزینه را برای هر زوج مسیر - طول موج در نظر گرفته، زوج کم هزینه تر را انتخاب می کنند.

الگوریتم های انتخاب مسیر

الگوریتم های انتخاب مسیر به طور کلی به سه دسته تقسیم می شوند. این طبقه بندی بر مبنای نحوه ی انتخاب مسیر از بین کل مسیرهای موجود انجام می شود [۹].

- ۱- مسیریابی ثابت: در این روش برای هر زوج گره ی P ، فقط یک مسیر R^P ایجاد می شود. این مسیر به صورت off-line محاسبه شده و ثابت است و با تغییر شرایط ترافیکی تغییری نمی کند.

¹ Routing and Wavelength Assignment Algorithms

۲- مسیریابی دارای جایگزین: در این روش برای هر زوج گره، چندین مسیر نامزد می‌شوند. این مثلاً k مسیر که به صورت off-line محاسبه می‌شوند را به صورت $R_0^P, R_1^P, \dots, R_{k-1}^P$ نشان می‌دهند. این مجموعه مسیر نامزد، زیرمجموعه‌ای از کل مسیرهای ممکن بین دو گره می‌باشند. هنگام ورود درخواست اتصال، با توجه به شرایط شبکه، از بین مسیرهای نامزد، مناسب‌ترین آن‌ها انتخاب می‌شود.

۳- مسیریابی کامل: در مسیریابی کامل هیچ محدودیتی برای انتخاب مسیر وجود ندارد و برای یک درخواست اتصال، از کل مسیرهای موجود بین دو نقطه، یکی انتخاب می‌شود. هزینه‌ی یک مسیر معمولاً بر مبنای تعداد گره‌های میانی و تعداد پرش، زمان تأخیر و ازدحام سنجیده می‌شود. اگر روی لینک‌های یک مسیر هیچ طول موج آزادی موجود نباشد هزینه‌ی مسیر بی‌نهایت است. ازدحام، به تعداد طول موج‌های آزاد در یک مسیر بستگی دارد و هر چه این تعداد بیشتر باشد، ازدحام کمتر است.

الگوریتم های انتخاب طول موج

چهار روش برای انتخاب طول موج وجود دارد که تفاوت آنها در نحوه بررسی طول موج‌ها و انتخاب طول موج از بین طول موج‌های آزاد می‌باشد [۹].

۱- انتخاب طول موج با بیشترین استفاده (MU)^۱: این الگوریتم اولویت بالاتر را به طول موجی می‌دهد که در شرایط فعلی شبکه بیشترین استفاده را دارد. در این الگوریتم سعی بر این است که برای هر مسیرنوری، طول موج به گونه‌ای انتخاب شود که مسیرهای طول موج پیوسته‌ی بیشتری برای اتصالات ورودی بعدی در دسترس باشند. بنابراین باید حالت کل شبکه یعنی تعداد دفعات استفاده از هر طول موج روی تمام لینک‌های شبکه را بدانیم تا بر مبنای آن، طول موج انتخاب شود.

۲- انتخاب طول موج با کمترین استفاده (LU)^۲: این الگوریتم طول موج‌هایی را که در مسیرهای کمتری استفاده شده باشند ترجیح می‌دهد و تلاش آن توزیع یکنواخت ترافیک روی همه‌ی طول موج‌ها می‌باشد. به‌طور شهودی مشخص است که احتمالاً الگوریتم LU مسیر کوتاهتری نسبت به روش MU انتخاب می‌کند. در این روش نیز باید حالت کل شبکه مشخص باشد.

۳- الگوریتم مرتبه ثابت (FO)^۳: در این روش به هر طول موج یک اندیس نسبت داده می‌شود و طول موج‌ها به ترتیب شماره اندیسی که به آنها داده شده است مورد استفاده قرار می‌گیرند. در این الگوریتم نیازی به دانستن

^۱ Most Used method

^۲ Least Used method

^۳ Fixed Order

حالت کلی شبکه نیست و با انتخاب اولین طول موج آزاد با اندیس کوچکتر (یا بزرگتر)، کارآیی آن در حدود کارآیی الگوریتم MU می‌باشد.

۴- انتخاب تصادفی^۱ (RO): این روش به طور تصادفی از میان طول موج‌های آزاد یکی را انتخاب می‌کند. مانند روش LU، هدف الگوریتم توزیع یکنواخت ترافیک روی همه‌ی طول موج‌ها است.

۲-۳-۲ الگوریتم‌های RWA

در این قسمت پنج الگوریتم RWA معرفی می‌شوند. در چهار الگوریتم اول مسیر براساس بعضی از معیارهای سنجش هزینه، انتخاب شده و سپس با استفاده از یکی از الگوریتم‌های تخصیص طول موج، طول موج روی آن تعیین می‌شود. در آخرین الگوریتم، مسیر و طول موج به طور همزمان بررسی و انتخاب می‌شوند. در این مورد هزینه برای هر زوج مسیر- طول موج محاسبه شده و زوج با کمترین هزینه انتخاب می‌گردد [۹].

۱- مسیریابی ثابت با FR^۲: برای هر زوج گره‌ی P یک مسیر ثابت، R^P که معمولاً کوتاه‌ترین مسیر است به صورت off-line محاسبه می‌شود. هنگام ورود یک درخواست، تمامی طول موج‌های روی این مسیر بررسی شده، اگر هیچ طول موج آزادی موجود نبود درخواست مسدود می‌شود. اگر بیش از یک طول موج آزاد وجود داشت، بر مبنای الگوریتم مورد استفاده برای انتخاب طول موج، یکی انتخاب می‌شود. مزیت این روش سرعت آن و در نتیجه کوتاه‌تر بودن زمان لازم برای برقراری اتصال است. مهم‌ترین نقطه ضعف این الگوریتم کارآیی پایین آن است، چراکه فقط یک مسیر بررسی می‌شود. البته در شرایط کم ترافیک این امر کمتر خود نمایی می‌کند.

۲- مسیریابی ثابت دارای جایگزین با FAR^۳: در این روش، مسیریابی بر مبنای الگوریتم مسیریابی دارای جایگزین انجام می‌شود. هنگام ورود یک درخواست اتصال، به ترتیب اولویت، اولین مسیر دارای هزینه محدود انتخاب می‌شود. کارآیی این روش بهتر از الگوریتم FR است ولی چون همه‌ی مسیرها بررسی نمی‌شوند، بهترین کارآیی ممکن را ندارد.

۳- مسیریابی کامل با ER^۴: به نظر می‌رسد این الگوریتم کارآیی بهتری نسبت به دو روش قبل داشته باشد. در این الگوریتم به جای این که بین دو گره مسیریابی از قبل پیش بینی شود، اطلاعات مربوط به حالت کلی شبکه به صورت یک گراف نگهداری می‌شود. این داده‌ها ثابت نیست و با توجه به تغییرات در ترافیک شبکه تغییر می‌کند. هنگام ورود یک درخواست اتصال برای زوج گره‌ی P، بر مبنای معیارهای از قبل مشخص

^۱ Random Order

^۲ Fixed Routing

^۳ Fixed Alternate Routing

^۴ Exhaust Routing

شده، از بین تمام مسیرهای ممکن بین دو نقطه، یکی انتخاب می‌شود. چون تمامی مسیرها بررسی می‌شوند، احتمال مسدود شدن حداقل می‌شود ولی تأخیر نیز افزایش می‌یابد.

۴- مسیریابی بر مبنای کمترین ازدحام^۱: این الگوریتم از بین تمامی مسیرهای ممکن، مسیر دارای کمترین ازدحام را انتخاب می‌کند. ازدحام مسیر با توجه به تعداد طول موج‌های آزاد در کل مسیر به دست می‌آید که هر چه تعداد آنها بیشتر باشد ازدحام کمتر است. دلیل انتخاب مسیر با کمترین ازدحام بطور شهودی مشخص است. تلاش الگوریتم داشتن حداکثر تعداد مسیرهای طول موج پیوسته برای پاسخ به درخواست‌های بعدی می‌باشد.

۵- انتخاب همزمان مسیر و طول موج^۲: در تمامی الگوریتم‌های قبلی، مسیر و طول موج مستقلاً انتخاب می‌شوند. ولی الگوریتم JRW هزینه را برای هر زوج مسیر- طول موج در نظر گرفته، زوج کم هزینه تر را انتخاب می‌کند. هزینه بر مبنای معیارهایی مانند میزان استفاده‌ی طول موج در شبکه، تعداد گره‌های میانی و ازدحام مسیر محاسبه می‌شود. الگوریتم‌های JRW معمولاً بر مبنای الگوریتم‌های مسیریابی دارای جایگزین بیان می‌شوند.

۲-۴ الگوریتم‌های یافتن کوتاه‌ترین مسیر

در تمامی روش‌های مسیریابی، باید کوتاه‌ترین مسیر بین دو گره‌ی منبع و مقصد به دست آید. برای یافتن کوتاه‌ترین مسیر می‌توان از دو الگوریتم Dijkstra و Breadth-First استفاده کرد [۱۷]. در ادامه به توضیح این دو روش می‌پردازیم.

۲-۴-۱ الگوریتم Dijkstra

کل وضعیت شبکه را به صورت یک گراف در نظر می‌گیریم. گره‌ها از 0 تا N-1 شماره گذاری شده و به هر کدام از لینک‌ها یک وزن نامنفی اختصاص می‌یابد. تعداد تکرار عملیات برای یافتن کوتاه‌ترین مسیر بین دو نقطه حداکثر N-1 می‌باشد. $w_t(x,y)$ را به عنوان وزن لینک بین x,y در نظر می‌گیریم. اگر s گره‌ی منبع باشد، در هر مرحله $dist(x)$ نشان دهنده‌ی طول کوتاه‌ترین مسیر از x تا s است. یک گره را دارای برچسب دائمی^۳ می‌گویند اگر کوتاه‌ترین مسیر بین این گره و گره‌ی منبع پیدا شده باشد. در غیر این صورت گره دارای برچسب موقت^۴ می‌باشد. در شروع کار فقط گره‌ی s دارای برچسب دائمی است. اگر مسیری از s به x وجود نداشته باشد، $dist(x)$ بی‌نهایت است. در غیر این صورت $dist(x)=w_t(s,x)$. گره با کمترین

^۱ Least Congested Path

^۲ Joint Rout-Wavelength Selection

^۳ Permanently Labeled

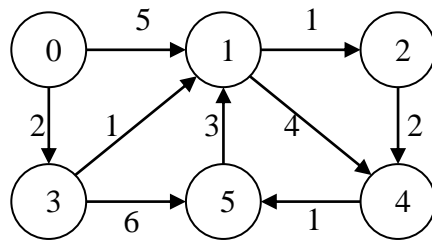
^۴ Tentatively Labeled

dist انتخاب شده و برچسب آن دائمی می‌شود. فرض کنید این گره y باشد. اکنون $dist$ همه‌ی گره‌های دارای برچسب موقت به صورت زیر بروز می‌شوند:

$$dist(x) = \min\{dist(x), dist(y) + wt(x,y)\}$$

اگر گره‌ی مقصد را d بنامیم فرایند فوق تا زمانی که گره‌ی d دارای برچسب دائمی شود ادامه می‌یابد. اگر گره‌ی x یک مقدار جدید $dist(x)$ از گره‌ی y دریافت کند، y را پدر^۱ گره‌ی x می‌نامند.

مثال ۱-۲: فرض کنید در گراف شکل (۱-۲) با توجه به وزن لینک‌ها کمترین فاصله بین گره‌های ۰ و ۵ مورد نظر باشد.

شکل (۱-۲) مثالی از روش Dijkstra

مرحله‌ی ۱: گره‌ی صفر دارای برچسب دائمی و بقیه‌ی گره‌ها دارای برچسب موقت هستند.

$$dist(1) = 5 \quad dist(2) = \infty \quad dist(3) = 2 \quad dist(4) = dist(5) = \infty$$

در پایان این مرحله گره‌ی ۳ دارای برچسب دائمی می‌شود.

مرحله‌ی ۲:

$$dist(1) = 3 \quad dist(2) = dist(4) = \infty \quad dist(5) = 8$$

گره‌ی ۱ دارای برچسب دائمی می‌شود.

مرحله‌ی ۳:

$$dist(2) = 4 \quad dist(4) = 7 \quad dist(5) = 8$$

گره‌ی ۲ دارای برچسب دائمی می‌شود.

مرحله‌ی ۴:

$$dist(4) = 6 \quad dist(5) = 8$$

گره‌ی ۴ دارای برچسب دائمی می‌شود.

مرحله‌ی ۵: $dist(5) = 7$ و گره‌ی ۵ دارای برچسب دائمی می‌شود. کوتاهترین مسیر بین ۰ و ۵ بصورت

$$0 \rightarrow 3 \rightarrow 1 \rightarrow 2 \rightarrow 4 \rightarrow 5$$

^۱ Parent

در این الگوریتم برای لینک‌ها وزنی در نظر گرفته نمی‌شود. کوتاه‌ترین مسیر بین دو گره، مسیری است که تعداد گره‌های میانی آن کمتر باشد. فرض کنید کوتاه‌ترین مسیر بین s و d مطلوب باشد. در مراحل مختلف الگوریتم، گره‌های انتخاب شده را در صف Q نمایش می‌دهیم. ابتدا Q فقط شامل گرهی ابتدایی یا منبع (s) است که $dist$ آن صفر می‌باشد. فرایند زیر تا زمانی که گرهی d در ابتدای Q قرار گیرد ادامه می‌یابد. در ابتدا همه‌ی گره‌ها بدون مارک هستند. گرهی ابتدای صف را حذف می‌کنیم. فرض کنید این گره y باشد. y را مارک دار می‌کنیم به این معنی که کوتاه‌ترین مسیر تا y شناسایی شده‌است. برای هر گره مانند x که لینکی بین آن و y وجود دارد، مقدار $dist(x)$ بصورت زیر بروز شده و گره به انتهای صف اضافه می‌شود.

$$dist(x) = dist(y) + 1$$

در اینجا نیز y را پدر x می‌نامیم. آخرین مرحله، مرحله‌ایست که در آن d مارک دار می‌شود. مثال ۲-۲: گراف نشان داده شده در مثال قبل را در نظر بگیرید وزن همه‌ی لینک‌ها این بار برابر ۱ است. گرهی منبع ۰ و گرهی مقصد ۵ می‌باشد. مراحل کار عبارتند از:

1	t	$sid \neq 0$	$sid(Q1) = 1$	(3) 1
2	t	$sid \neq 1, 3$	$sid(Q2) = 2$	(4) 2
3	t	$sid \in \{3, 2, 4\}$	(5) 2	
4	Q	2, 4, 5		
5	Q	4, 5		
6	Q	5		

$dist(5)=2$ و کوتاه‌ترین مسیر از ۰ به ۵ بصورت $0 \rightarrow 3 \rightarrow 5$ بدست می‌آید

۲-۵ مسیریابی چندپخشی در شبکه‌های نوری

یک شبکه‌ی WDM بر مبنای مسیریابی طول موج شامل چندین گرهی مسیریاب نوری است که توسط فیبرهای نوری به هم متصلند. گره‌های مسیریاب قادرند طول موج‌های متفاوت را بطور مستقل مسیریابی کنند. بعضی از مسیریاب‌های نوری می‌توانند مقدار کمی از توان سیگنال نوری را که قرار است به یکی از خروجی‌ها بفرستند، برای خود بردارند. این مقدار توان در صورتی دریافت می‌شود که این مسیریاب خود یکی از گره‌های مقصد باشد. این گره‌ها را گره‌های DaC^۱ می‌نامند [۱۸]. در شبکه‌های الکترونیکی، برای

^۱ Drop and Continue